

מאישה נשלטת למנהיגת הדור: הפריחה של אסתר המלכה

הנס הראשון של מגילת אסתר הוא אסתר המלכה בעצמה. אין בתנ"ך עוד סיפור דומה לסיפור שלה: אישה שנגררת כאנוסה לכלוב של זהב ובוחרת ברגע אחד להתהפך ולקחת פיקוד על עמה¹.

שלוש פעמים אומרת המגילה: "ותילקח אסתר" נגד רצונה. עליה נאמר התיאור החמור: "לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה". היא אישה חסרת קול ועמדה שנגררת לפי דעת אחרים, כפי שהיא מעידה על עצמה לדברי הגמרא: "עד עכשיו באונס".

כשמרדכי מעורר אותה לצאת למלחמה נגד הגזירה היא מגיבה בתדהמה: 'אני הפתרון?! היתומה שלא הכירה את הוריה?! הדחיה שלא נקראה אל המלך שלושים יום?! שחיה חיים בעייתיים מבחינה הלכתית?!'. אבל משהו קורה ואסתר פורשת כנפיים. מאישה מופעלת היא מסתערת לפעול ומתזזת את העולם כולו. תחילה מפעילה את מרדכי, כפי שמתארת המגילה במילים מדהימות: "ויעש מרדכי ככל אשר צוותה עליו אסתר". היא מוכתרת כמנהיגת העם, ככתוב: "לך כנוס את כל העם וצומו עלי ואל תאכלו שלושת ימים". ואז עוברת לטפל באחשוורוש והמן.

כמה סמלי שאחרי התיאורים החוזרים ונשנים "ואת מאמר מרדכי אסתר עושה", "כאשר צוה עליה מרדכי", המגילה מסתיימת בהיפוך המושלם: "ואת מאמר אסתר קים דברי הפרים האלה". "מגילת אסתר" היא גם סיפור הגילוי וההתגלות של אסתר עצמה.

השאלה מה הוביל למהפך שלה? מה אמר לה מרדכי שהמציא אותה מחדש? אנו רוצים להתבונן בשבע מילים ובעיקר בשתיים מתוכן: "ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות".

"מי יודע?" מה כוונת מרדכי בהבעת הספק? אם מנהיג ישראל לא יודע אם זו שליחותה - איך היא תדע? בשיחת פורים תשכב², הרבי ביאר את יסוד היסודות של תודעת החיים: תפסיקי להתווכח עם המציאות. תחדלי מהניסיונות העיקשים לשלוט בחיך. כי "מי יודע"? - איך תוכלי להבין בדעת דברים שהם כבשוננו של עולם? השליחות שלך נקבעה ב"גורל", בסדר מופלא שמוביל את הקיום. הוא סיבת קיומך והיותך כאן ולכן במקום לשאול שאלות מיותרות – תסתערי על המשימה.

זה סוד ההצלחה של האנשים האפקטיביים במיוחד: ההתמסרות אל התוכנית האלוקית. במקום לחשוב בעיני המתוכנן, הם חושבים בעיני המתכנן ומבינים שהחיים הם כל הסיפור. הם מפסיקים להיות עסוקים במקומות אחרים ובחיים של אחרים ומביטים במראה ומתכנסים בעצמם.

ב. מגילת פורים נקראת על שם אסתר ולא על שם מרדכי. הגמרא אומרת שזו הייתה בקשתה של אסתר: "כתבוני לדורות". המטרה העיקרית של כתיבת המגילה היה לתאר את חייה.

1. מגילה ז,א: שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות.

החתם סופר מסביר בדרך דרש:

חתם סופר: מהו כתבוני? הנה אמרו טעם על מה נקראת מגילת אסתר? על שם שהיה אז בהסתר פנים ולא היה נס מפורסם כמו בפרעה וסנחריב, אלא הכל בטבע. וזה הטעם שלא נזכר במגילה שם שמם מפני שהיה בהסתר ... וזהו שאסתר שלחה 'כתבוני' - על שמי, 'אסתר' בהסתר פנים בלי שם.

¹ היו ממנהיגי ישראל שהוכרחו לבחור בהנהגה, אבל קודם היו סימנים טרומיים לכך שניחנו בסגולות חריגות. על נח נאמר "צדיק תמים" עוד לפני הקריאה להקים תיבה. על משה מסופרים שלושה סיפורי מנהיגות לפני הסנה. גם על ירמיהו שטען "לא ידעתי דבר כי נער אנוכי", הקב"ה בעצמו מרפא אותו, ככתוב "ויגע אל פי".
² https://he.chabad.org/library/article_cdo/aid/2989220, אות כה ואילך.

המילה "אסתר" מבטאת את אופי הנס ולא רק את גיבורת הנס. זה סיפור שמתרחש בהסתר פנים, בדרכי טבע ושגרה וללא נסים כבירים ששוברים את הטבע כקריעת ים סוף ומפלת סנחריב. לכן אסתר אומרת "כתבוני" וכוונתה לכתוב את הנס שהתרחש כמו שנרמז בשמה.

אמנם שמעתי פעם פירוש מדהים ולצערי אינני זוכר מקורו ואשמח למי שיאיר את עיני:

פירוש ששמעתי בעבר: אסתר מבקשת כתבוני לדורות, להנציח לבנות ישראל לדורות שהיא נלקחה באונס למלך הגוי, וגם כשפרצה הגזירה, הוכרחה במילים תקיפות של מרדכי ללכת אליו מרצונה ולא עשתה זאת מתאוות המלוכה ופאר הארמון.

עיקר מטרת המגילה היא לספר על האונס והכפייה של אסתר בדרכה לארמון. כדי שלא תצא טעות לדורות, שאסתר הלכה למלך הגוי מרצונה ובתאוות המלוכה.

[בדרך דומה, מבאר האלשיך מדרש פליאה שהאריכו המפרשים לדון בו:

בראשית רבה נח, ג: רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם. ביקש לעוררן ואמר: מה ראתה אסתר שתמלך על שבע ועשרים ומאה מדינה? אלא תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה מאה ועשרים ושבע שנה ותמלך על מאה ועשרים ושבע מדינה.

מה קשר הדברים מעבר לדמיון המספר מאה עשרים ושבע? הרי גם האמרות השונות של רבי עקיבא מבטאות תפיסות עמוקות? אלא רבי עקיבא רוצה לדמות את אסתר לשרה: כשם ששרה נלקחה למלך בכוח והוא לא הצליח לגעת בה, כדי להיות לישועת נשות ישראל בהמשך, שלא ייטמאו בגלות מצרים, כך לקיחת אסתר בכוח (והעובדה שכן נגע בה) הייתה אך ורק לישועת ישראל.

אלשיך מגילת אסתר ב, ז: הוקשה להם, איך עשה נסים לשרה בל תטיל בה זוהמא מלך ערל ולא עשה כן גם לאסתר, ועל כן ישפטוה נשים בלתי כשרות שאינה צדקת כמו שרה? על כן אמרו ראו כי כי צדקת הייתה כשרה והראיה שהשליטה ה' על מאה ועשרים ושבע מדינות כמנין שנות שרה ... וכאשר מה שלא שלטו בשרה היה לישועת ישראל, כמו שאמרו שבזכות שרה שגדרה עצמה מן הערוה, זכו כל הנשים במצרים לגדור עצמן, כן מה שנלקחה אסתר היה לישועת ישראל].

זאת הקדמה כללית למגילת אסתר. המגילה מדגישה שוב ושוב שלקיחת אסתר הייתה באילוץ והיא נחטפת למקום שאינה רוצה בו. רבי מאיר עראמה (בנו של העקדת יצחק), מחדד נקודה נפלאה:

2. **פירוש רבי מאיר עראמה:** בשלושה מקומות הגיד אונסה הגדול – תחילה, אמצע וסוף (בלקיחתה לבית הנשים, בעת היותה בבית הנשים, ובלקיחתה מבית הנשים לארמון המלך).

בכל שלבי הליכתה לארמון, מדגישה המגילה שהיא נלקחת בכוח נגד רצונה. השלב הראשון:

אסתר ב: ויפקד המלך פקידים בכל מדינות מלכותו ויקבצו את כל נערה בתולה טובת מראה אל שושן הבירה אל בית הנשים אל יד הגא סריס המלך שמר הנשים... ויהי בהשמע דבר המלך ודתו ובהקבץ נערות רבות אל שושן הבירה אל יד הגי ותלקח אסתר אל בית המלך אל יד הגי שמר הנשים.

לאחר שהמלך השיכור במשתה היין קרא לושתי להראות העמים והשרים את יופיה והיא לא באה, הוא הסיר בזעם את מלכותה מעליה. כשהתעורר משכרותו וחש בדידות, הציעו יועציו לבקש נערות בתולות טובות מראה. כאן נשים לב לתיאור הדברים במגילה: בתחילה מפרסם המלך קריאה לקבץ נשים לארמון ולא קורה דבר עם אסתר. חולף זמן ודבר המלך ודתו נשמע ברחבי הממלכה ונערות רבות מחוץ לשושן מתקבצות אל ארמון המלוכה, ורק אז אסתר נלקחת אל המלך. מה קרה פתאום? ומהו כפל הלשון "דבר המלך ודתו"?

מלבי"ם: שתי פקודות יצאו, תחלה יצאה הפקודה לבקש נערות **ברצון** וזה קרא 'דבר המלך'. אחר כך יצאה פקודה שניה לקבץ נערות **בעל כורחן** וזה קרא 'דתו' [חוק] ומסתר את בתו משפט מות לו. ולא חשש תחלה לתתה מרצון, ואף לא אחר כך עם הסכנה בעל כורחה, וזאת 'ובהקבץ נערות רבות' שכבר נקבצו נערות רבות מחוץ לשושן ואז ודאי גדול עונש איש שושן המעלים בת יפת תואר, ומכל מקום לא התפעלו הצדיקים האלה, עד ש'ותלקח אסתר בחזקה' נגד רצונה.

מרדכי ואסתר התעכבו פעמיים ממילוי הגזירה. הם לא הגיבו כשקראו לה לבוא מרצון והם לא הגיבו כשהקריאה מרצון הפכה לחוק מחייב עם עונש מוות. אפילו כשכבר התקבצו נערות רבות מחוץ לשושן וכל שכן שהייתה הסכנה גדולה לנערה יפת תואר בתוך שושן, הם לא התנדבו למוסרה למלך, עד שלקחו אותה בכוח למקום שאינה רוצה להיות בו.

השלב השני: שם: ובזה הנערה באה אל המלך את כל אשר תאמר ינתן לה לבוא עמה מבית הנשים עד בית המלך... ובהגיע תר אסתר בת אביחיל דד מרדכי אשר לקח לו לבת לבוא אל המלך לא ביקשה דבר כי אם את אשר יאמר הגי סריס המלך שמר הנשים

הנערות נלקחו תחילה אל "בית הנשים". שם היו עוברות מסלול טיפוח בן שנה שלמה (ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים) ואז נלקחות ללילה אחד בבית המלך. זאת שהמלך רצה לראותה שוב – נבחרה למלכה. בהיותן בבית הנשים, הייתה כל אחת מבקשת את סגנון הלבוש והאיפור שמחמיא לה במיוחד כדי להגביר את סיכויי מציאת החן שלה. חוץ מאסתר בת אביחיל שלא ביקשה דבר ורק צייתה להוראות שקיבלה מאת הגי. שכן פשוט לא רצתה להיבחר.

מלבי"ם: 'לא ביקשה דבר' - כי הראתה בפועל שהיא אנוסה ואינה מתרצה ללכת אליו... ולכן לא רצתה מאומה [מהאיפור והטיפוח] רק מה שנתן לה הגי בעצמו שהכריחה לקחת.

אבל שום דבר לא עוזר לה. היא נלקחת מבית הנשים אל ארמון המלך והיא היחידה שהוא מבקש לראותה שוב. היא מוכתרת למלכת פרס.

שם: ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת.

מלבי"ם: עתה סיים שגם סוף בואה לחדר המלך היה באונס.

בהתאם להבנה הזו, שכל גלגולי ההגעה שלה אל המלך היו באונס, מסביר הגר"א שאלה גדולה:

הגרא ב, טו: זהו שאמרו בגמרא על 'הדסה היא אסתר', שאסתר ירקרוקת היתה כהדס. והוא תמוה דהא כתיב 'והנערה יפת תואר וטובת מראה' אלא באמת הייתה יפת תואר ומחמת גודל צערה נעשתה ירקרוקת, ואף על פי כן נתן לה הקב"ה חן, לפי שחוט של חסד משוך עליה.

בהערה³ הובאה תוספת מעניינת.

לאחר ההקדמה הזו ובתוספת העובדה ש"לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה", כי חיה בהכחשה תמידית ובפחד שיגלו שהיא יהודייה - בת עם גולה ובעל דרגה פחותה. בשילוב דברי הגמרא שהתאמצה לקיים מצוות בסתר (כמו אכילת זרעים כשרים והחלפת הנערות מדי יום, כדי שלא יגלו שהיא שומרת שבת בסתר) - אפשר להעריך את מצבה הנפשי ותפיסת הערך העצמי שלה.

כעת, התגובה המתחמקת שלה מבקשתו הנסערת של מרדכי – נראית מובנת. חמש שנים חולפות ומאחורי גבה נחתמת הגזירה החמורה בהיסטוריה: "להשמיד להרוג ולאבד את כל עם מרדכי טף ונשים ביום אחד". מרדכי הנסער פונה אליה בתחינה לסיוע ואולם למרבה התדהמה היא מתנערת:

³ עולה השאלה, מדוע מרדכי לא הבריא את אסתר משושן וטען שאינו יודע לאן נעלמה. היא ילדה גדולה ועושה את מה שהיא רוצה. החתם סופר (פרשת תצוה) מביא פירוש מקורי בשם רבו, בעל ההפלאה: "בלי ספק היה מרדכי מסתיר את אסתר במקום אחר והיה אומר כי איננה בביתו ויצאה לטייל כדרך הבתולות... ומה לו לעשות שאיננה שומעת לו להיות סגורה בביתו. אבל כשגזר המלך להיות כל איש שורר בביתו, כל איש היה מוכרח לפקוד בנותיו שיישבו בביתם והיו מוכרחים לשמוע בקולו. וע"ז נלקחה אסתר ונעשה הנס על ידה". כאן בא לידי ביטוי הסדר העצום של המגילה והיותה בנויה נדבך על נדבך (כפי שהארכנו בעבר ואכמ"ל): שנים קודם שתל הקב"ה בראשם של יועצי המלך את העצה המטופשת לסלק את ושתי כדי לייסד חוק יסוד שליטת הגבר בביתו. אף שהוא חוק מטופש, שהרי אישה עושה מה שרוצה ואי אפשר לחייבה לכבד את בעלה לפי החוק. אמנם רק בגלל החוק הזה, הוכרח מרדכי לשלוט בביתו ולדעת את שלום אסתר, ובגלל זה לא היה יכול להבריחה ונעשה הנס על ידה.

3. מגילה ד': ותאמר אסתר להתך ותצווהו אל מרדכי: כל עבדי המלך ועם מדינות המלך יודעים אשר כל איש ואישה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא, אחת דתו להמית ... ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלושים יום.

אסתר מגיבה בבהלה, היא לא נקראה לבעלה שלושים יום ומסוכן לה ליזום קשר. ה"מנות הלוי", אחד הפירושים החשובים על המגילה, שכתב המקובל רבי שלמה אלקבץ (מחבר הפיוט "לכה דודי")⁴, מזכיר סיפור תנ"כי כדי להבין את הרקע לטענת אסתר: בספר שופטים מסופר כי עם ישראל סבל מעגלון מלך מואב, שכבש שטחים בבקעת הירדן ומירר להם את החיים. אהוד בן גרא, שהיה איטר, החביא חרב בצידו הימני של המכנס והשומרים לא גילו אותה כי היו רגילים לחפש את החרב בצידו השמאלי של המכנס אצל רוב בני האדם הימניים. אהוד אמר שבא לתת מנחה למלך ונכנס והרג אותו. עקב אירועים מהסוג הזה, הונהגו כללי ביטחון נוקשים, לפיהם אי אפשר להיכנס אל המלך לבקשת הנכנס ורק בהזמנתו של המלך. לכן אסתר טוענת כי יוזמה שלה להיכנס אל המלך, תחשיד ותהרוס את הסיכוי⁵.

בכל טענה שאדם מעלה, יש את מה שהוא אומר ויש את החשש מתחת לדברים. המפרשים מוסיפים כאב מזעזע מאחורי ההתחמקות של אסתר. היא אינה מסכנת רק את גופה, אלא את נשמתה. עד עכשיו הייתה אנוסה, אבל עכשיו תצטרך ליזום מיוזמתה את הקשר עם הגוי. הדבר הזה היה בבחינת מסירות נפש ממש. משום שישנה דעה בגמרא שאסתר הייתה גם נשואה למרדכי ואחרי שתלך לגוי מרצונה, לא תוכל לחזור לעולם למרדכי. אכן לאחר שהחליטה ללכת למלך בהמשך הדברים, אמרה בהבנה מזעזעת סופית: "וכאשר אבדתי אבדתי".

מגילת אסתר ד, טז: ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת – **מגילה טז, א:** שלא כדת [של תורה] עד עכשיו באונס ועכשיו ברצון. וכאשר אבדתי אבדתי – כשם שאבדתי מבית אבא, כך אובד ממך.

אם כן, הכול נגדה. היא נחטפת נגד רצונה ואנוסה לחיות עם גוי שיכור, היא מאוימת ומפוחדת בביתה שלה, ונתבעת לעשות מעשה חמור על פי כללי התורה.

בכל זאת, משהו קורה והיא מסתערת על המשימה. ברור שהכול נמצא בתגובה החריפה של מרדכי:

4. שם: אל תדמי בנפשך להימלט בית המלך מכל היהודים, כי אם החרש תחרישי בעת הזאת, רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו, ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות.

מרדכי עונה על כל טענותיה: על כך שחייה נתונים בסכנה הוא משיב שבין כך היא בסכנה. "את ובית אביך תאבדו". בסוף הם יגלו שאת יהודייה ויהרגו אותך. ביחס לטענה ההלכתית שאסור לה ללכת מרצון, הוא משיב כי "לעת כזאת הגעת למלכות" וברור שהקב"ה החליט שההצלה תהיה דווקא באופן הזה. הגמרא נוקטת בביטוי "גדולה עבירה לשמה". סכנת כלל ישראל דוחה את העבירה החמורה.

אולם מה שתופס את העין הוא שתי מילים שמרדכי מוסיף בלשון ספק: **"ומי יודע** אם לעת כזאת הגעת למלכות"? כל אחד נדהם: מה הספק שנפל על מרדכי? אם הוא אינו יודע – כיצד היא תדע? האם ככה מניע אותה לפעולה כל כך חמורה, שאינה חלקה כלל על פי ההלכה?⁶

בעל העקדה אומר כי מרדכי מתכוון לשלול מחשבה אחרת אצל אסתר: אם תאמר שיש עוד שנה שלמה עד מועד הגזירה בפועל – יג אדר בשנה הבאה, ומסתמא עד אז תיקרא אל המלך ולכן אין לה מה למחר ולפעול עכשיו, הנה "מי יודע" אם לא יתגלה סודך ותחיי עד אז. מול סכנות חמורות כאלו, לא מתמהמהים ופועלים מיד. כך שה"מי יודע" לא מדבר על עצם הגעתה של אסתר ארמון, אלא ההיפך: כמה זמן תחיה ותשרוד בבית המלך.

⁴ מסופר שהוא היה איש עני ולא היה לו לשלם נדוניה למשפחת כלתו ולכן העניק להם במתנה את הספר וקרא לו "מנות הלוי", כמו משלוח מנות מן הלוי.

⁵ המהר"ל מוסיף דיוק מעניין: "לא נקראתי אל המלך זה שלושים יום". הגמרא אומרת שהדיון שלה עם מרדכי היה ב"ג ניסן, חודש אחרי יג אדר – היום שנפל בגורל ובו עתידה להתחולל הגזרה בשנה הבאה. לכן העובדה שלא נקראה אל המלך מאותו יום שמסוגל למזל רע ביותר, היא סימן שמשמים נענים להמן ופועלים נגדה.

⁶ בהתוועדות פורים תשמ"ד, הרבי השיב שבכל הנוגע לעצמו, מרדכי יכול לומר בוודאות מהי שליחותו בעולם, אבל בנוגע לאדם אחר, אסתר, יכול רק לשער. אמנם לקמן נרחיב בביאור של התוועדות פורים תשכב.

עקדת יצחק: ואם תאמרי לכל יש זמן, ועדיין יש שהות לבא אל המלך להתחנן לו בתוך שנת הגזירה ולהמתין עד העת שתיקרא. 'ומי יודע אם לעת כזאת' – אם לעת האבדון – תחיי אז ותושיעי את ישראל.

אנחנו רוצים להרחיב בפירוש מופלא שביאר הרבי בהתוועדות פורים הנ"ל, ובו מעמיד מחדש את תפיסת החיים של אסתר ומעורר בה השראה לקחת אחריות ולהסתער על המשימה.

ב. החיים הם תוכנית חובקת עולם שנכתבה מלמעלה. ארבעים יום קודם יצירת הוולד, נכתבו כבר עיקרי חייו: עם מי נקים את הבית, איפה נגור והיכן נעבוד. זה מה שיהודים קוראים "גורל": ההחלטות הגדולות של החיים נקבעו עוד לפני שפתחנו את העיניים ולא ביקשו את דעתנו עליהם.

דיברנו פעם על המושג "חלקו בעולם": המציאות היא פאזל ענק של מיליארדי חלקים וכל דור וכל אדם הוא "חלק" בתוך הפאזל. הוא רכיב מתוך המכונה הגדולה של לתקן עולם במלכות שד-י.

מרדכי פונה לאסתר ומעצים את מהות חייה: "מי יודע"? מה את נאבקת במציאות? מה את נלחמת בכרטיס שנפל בגורל שלך והוא הרבה גדול ממך? לא הגעת לכאן במקרה וגם לא מטעם שכלי שאת יכולה להתווכח אתו. מדובר על תוכנית הבריאה שמקיימת את היקום כולו ועומדות בפנייך רק שתי אפשרויות: או לקבל את הגורל שלך או חלילה לאבד את זכות הקיום ואת ובית אביך תאבדו.

ההבנה הזו מדהימה את אסתר: היא פתאום קולטת שנבחרה משמים, שהחיים הקשים שלה הם כרטיס הפיס שלה, הם ה"חלק" שנועד עבורה בתוכנית הגדולה של הקיום כולו. היא לא קרבן ולא יתומה מאומצת שהחיים איבדו אותה, אלא שליחה של מלך מלכי המלכים בעצמו. היא מתנערת מתחושת האומללות והקורבנות ומסתערת בעוצמה על המשימה.

הרבי בחר עבורנו גם את הסיפור ובאותה התוועדות הזכיר את הסיפור של הרב שהפך לעגלון: לאדמו"ר הזקן היה חסיד דגול בשם רבי יוסף מבישנקוביץ. תלמיד חכם מופלג במסלול בטוח למשרת רבנות מכובדת. פעם התייעץ עם רבנו היכן לחפש משרה ולתדהמתו נענה כי "לטובת נשמתו יותר טוב שיהיה בעל עגלה". חלפו עשר שנים ורבי יוסף קיבל הצעת רבנות בעיר ליעפלי. הוא מזכר בדברי הרבי והבין שעם כל הקושי, הגיע הזמן לקיימם. חודש ימים התהפך מצד לצד, עד שאזר אומץ והלך אל מושב העגלונים. הוא אמר בשפה רפה כי ברצונו ללמוד עגלונות.

הם החלו לצחוק ואמרו כי "במקצוע ההגעה יצליח יותר ממקצוע העגלה". לבסוף, אחד ריחם עליו ולימד אותו איך מושחים את הגלגלים בזפת ורותמים את הסוסים לעגלה. רבי יוסף, שהיה עדין נפש ולא מורגל במלאכה כזו, התלכלך בכל גופו, אחד הסוסים הצליף בו עם זנבו וכמעט עקר את עינו. עייף ושובר חזר הביתה וניקה עצמו. אשתו בכתה כי שמעה שבעלה החשוב ירד מדעתו ואולם הוא סיפר את דברי הרבי עשר שנים קודם והיא שינתה את דעתה. מכרה תכשיטיה וקנתה לו סוס ועגלה.

חלפה שנה שבה חייו השתנו מהקצה אל הקצה ובמקום להעמיק בסוגיות בהלכה, מצא את עצמו מושך גלגלים ומוביל אנשים מעיר לעיר. ערב אחד ישב במלון ובעל המלון הציג יהודי שעבד אצל אחד הפריצים באזור ורוצה לצאת לנסיעה בבוקר. ר' יוסף הסכים ואמר כי הוא ייצא אחרי התפילה בבוקר.

באמצע הלילה, התעורר האיש משנתו ושמע קול בכי מהחדר לידו. ר' יוסף ישב על הרצפה ואמר תיקון חצות בבכיות. המנגינה הכואבת המיסה את ליבו של האיש שהתברר כיהודי שעזב את הדרך. בבוקר ראה את ר' יוסף מתפלל ברגש ובהתלהבות והוא נזכר בבית שבו גדל, באביו, באשתו וילדיו היהודיים, אותם נטש בשביל חלומות על התעשרות בעיר הגדולה. הוא התחנן לר' יוסף שיורה לו דרך תשובה והרב לקח אותו אל האדמו"ר האמצעי שקירב אותו מאוד ואמר לר' יוסף כי הסתיימה שליחותו כעגלון.

זה הרעיון: לכל אחד נקבעה שליחות בדרך של גורל, למעלה מהדעת. נותרו שתי אפשרויות: להתמסר לשליחות ולזכות להצלחה במונחים אלוקיים או לחיות חיים של אחרים ולאבד הכול ח"ו.

סיפור המגילה גם מלמד איך לזהות את שליחות החיים: כאשר **הכישרון והיכולת של האדם נפגשים עם הצורך המקומי ממנו – זאת השליחות שלו**. בדיוק כמו אצל אסתר, שהיכולת שלה לשאת חן וחסד נפגשה עם הצורך המקומי ממנה ואז היה ברור ש"לעת כזאת הגעת למלכות".

במקומות אחרים מוסיף הרבי כלל נוסף: היכן שהאדם מוצא קשיים בלתי הגיוניים במילוי השליחות. הוא פועל לעשות את עבודתו בהתאם לכישרונותיו, אבל הכול הולך קשה בדרך לא מוסברת. ראו לדוגמה אגרות קודש ה, א'רנז לבני זוג שסבלו מקשיים בשלום בית ו"בחיצונות הוטב, אבל בפנימיות עדיין אינו כדבעי, כבר כתבתי לו ... שדווקא בזה נחוצה התאמצות גדולה ביותר, כי מריבוי ההעלמות וההסתרים מוכח אשר זהו דוקא מעיקר הבירורים שלו. וכמובן מכתבי האריז"ל ... אשר מלבד יחידים, הנה הנשמות דדורותינו אלה היו כבר בעולם ובאים עתה בגלגול לתקן את מה שהחסירו בקיום התרי"ג מצות ... ובאותם עניינים שחסרו בפעמים הקודמות, היינו שלא הוברר חלקם בעולם הזה וחלקם בנפש השייך לעניינים אלו – הרי ההתנגדות של היצר הרע היא בכל התוקף".

בהערה⁷ הובאה העשרה מעניינת לגבי קשיים במילוי השליחות האישית.

התועדות הרבי מלובאוויטש פורים תשכ"ב: 'ירידת הנשמה למטה היא ירידה גדולה ביותר ודרושה הסברה: בשביל מה ירידה זו? מבאר רבנו הזקן בתניא בעניין דברי חז"ל: 'אבך במה הווה זהיר טפי'? שעניין זה אינו בבחינת טעם ודעת מושג, אלא שכך עלה ברצונו יתברך ... בבחינת הגורל ממש, שנשמה זו תרד למטה בשביל מצווה ופעולה פלונית ובמצווה זו צריך להיות 'זהיר טפי', שהיא תכלית ירידתו למטה. זהו שאמר מרדכי לאסתר, שמדובר אודות עניין שלמעלה מטעם ודעת ופעולה זו צריכה להיעשות על ידה דווקא, משום שזו המצווה המיוחדת בשבילה ירדה נשמתה למטה.

נוסיף נקודה עצומה: המפרשים מאריכים להשוות בין סיפורם של הדוד והאחיינית. יוסף הצדיק ואסתר המלכה לבית בנימין. כמה דוגמאות: א. בשני הסיפורים נעלם שמו של הקב"ה: בכל סיפורו של יוסף, הקב"ה אינו מוליך את הדברים עם הוראות וציוויים, אלא הכול מתנהל כאילו מעצמו ומוביל אל התגשמות החלומות שצפו הכול מראש. כך מגילת אסתר היא מגילת ההסתר ושם ה' אינו נזכר בה. ב. שני הסיפורים מספרים אותו סיפור: על יהודי שנקרע מביתו והפך למלך העולם. ג. ביטויים דומים מקשרים ביניהם, כמו "ויהי כדברה אליו יום ויום ולא שמע אליה" וכך במגילה: "ויהי באמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם", ועוד דוגמאות רבות.

בשיחה אחרת מאריך הרבי כי אותה נקודה של קבלת השליחות והצלחה שלמעלה מהטבע, מצאנו אצל יוסף. התורה מתארת אותו כ"איש מצליח". איש בעל מזל שתמיד קיבל סמכויות והיכן שנגע – הכול פרח. בהיותו עבד בבית פוטיפר, התמנה להיות מנהל הבית ומנהיג המשרתים, וגם כשהוא מתדרדר לעבד בבית האסורים, שר בית הסוהר ממנה להיות מנהל המקום.

אולם מצאנו שינוי קל בין המקרים. בהיותו עבד בבית פוטיפר נאמר: "וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו". אולם בבית האסורים נאמר: "ואשר הוא עושה ה' מצליח", בלי התוספת "בידו". מה הנקודה? בהיותו עבד בבית האסורים, ההצלחה שלו הייתה יחסית למה שעשה. היד שלו זכתה להצלחה, אבל ההצלחה הייתה תלויה במעשי היד. אולם בבית האסורים, שרתה בו כזו ברכה שכבר לא הייתה תלויה ביד. היה ברור ששורה עליו מזל כזה, שעובד יותר מהר ממנו.

מדוע? כי בהיותו עבד בבית פוטיפר, הוא עוד קצת החזיק מעצמו והרגיש את מעשי ידיו. ואז ההצלחה הייתה יחסית. אולם בבית האסורים הוא כל כך נשבר, שמסר עצמו לגמרי לשמים. החיים⁸

⁷ הרבי ביאר מחלוקת ידועה בין החכמים (לקו"ש ד/תצא). בסוף מסכת גיטין דנים חז"ל באיזה מקרה מותר לבני זוג להתגרש? מהו השלב שבו אנשים יכולים להגיע למסקנה "זה לא בשבילי"? רבי עקיבא אומר: "אפילו מצא אחרת נאה הימנה". בית הלל אומרים: "אם הקדיחה תבשילו". בית שמאי אומרים: רק אם "מצא בה ערוות דבר". הסביר הרבי כי המחלוקת הזו נוגעת לשליחות החיים בכלל: מהו השלב בו אדם רשאי לעזוב את מקום שליחותו ולומר בעצב ובהשלמה: לא בשבילי?

רבי עקיבא אומר: אם מצא מקום "נאה" יותר, שמביא לו יותר שמחה. בית הלל חולקים ואומרים שזאת אינה סיבה מספקת. רק אם "הקדיחה תבשילו", כלומר, רק אם הוא רואה חוסר הצלחה במשימתו. בית שמאי מחמירים יותר ואומרים: רק "אם מצא בה ערוות דבר", כלומר, רק אם השליחות מביאה אותו לכישלונות הלכתיים. הרבי ממשיך כי ההלכה היא כדברי בית הלל, שרק חוסר הצלחה יכול להעיד על כישלון השליחות ובלא זה, יש להמשיך ככל האפשר אף אם "מצא אחרת נאה הימנה". אולם ידועים דברי הגמרא כי כל "המגרש את אשתו ראשונה, מזבח מוריד עליו דמעות" ולכן בעניין היסודי הזה שהוא מהות החיים, ראוי להחמיר יותר מדברי בית הלל ולא להמהר ולקבל החלטות פזיזות.

⁸ המשפט הזה אינו בשיחה ושילבתי עם שיחת וישב חנוכה תשלד, שם מבאר הרבי נקודה מדהימה המשלימה את המבואר כאן בפנים: התורה מאריכה מאוד בסיפור חלומות שר המשקים ושר האופים. והשאלה היא מה המטרה בכל פרטי החלומות ופתרונות יוסף והרי העיקר שפתר להם וכאשר פתר כן היה?

כל כך התאכזרו והיו לא צודקים, שהיה ברור במאתיים אחוז ששליחות עליונה מובילה אותו. וכגודל ההתמסרות – גודל ההצלחה והברכה בלי יחס למעשה ידיו.

נוסיף מה שדיברנו בשיעור לפרשת בשלח השנה. זה עומק דברי הגמרא: "קשה זיווגם של ישראל כקריעת ים סוף וקשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף". הקושי בשלוש המקומות הנ"ל הוא לגרום לאנשים לשחרר את השליטה בחייהם ולעוף עם התוכנית האלוהית. בקריעת ים סוף הגיע כל אדם עם גישה בסיסית מה צריך לעשות: לחזור למצרים, לעשות מלחמה, ליפול למים או להתפלל. אבל הקב"ה לא רצה אף אחד מהאפשרויות הללו, אלא להתקדם דרך הים לכיוון הר סיני.

כך בזיווג ופרנסה: הקב"ה מזמן הזדמנויות מול העיניים, אבל אנשים תקועים בחלומות של עצמם, במקום להקשיב לדברי המתכנן ולעוף איתם.

לסיום, פרפרת כפורים תורה לעניות דעתי: ידועה שאלת המפרשים מדוע היום נקרא "פורים" לשון רבים ולא "פור", על שם הפור של המן, ככתוב "על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור"?

הסבר ידוע אומר כי המן עשה שני גורלות: "מיום ליום ומחודש לחודש". כלומר, המן חשש לעשות קופסה אחת עם כל שמות התאריכים מראש חודש ניסן עד כט אדר, שכן פתח אחד חייב לעלות בגורל ואין זו הוכחה מספקת שהגורל מהשמים. לכן עשה שתי קופסאות: אחת עם שמות התאריכים לכל השנה ועוד קופסה עם מספרי הימים מ-1 עד 354, מנין ימי השנה העברית. הוא הוציא פתק מקופסה אחת ופתק מקופסה השנייה ורצה לראות שיש תאימות בין הפתקים (אם כאן ייצא א אייר, צריך לצאת מהקופסה השנייה יום השלושים, וכיוצא בזה). וזהו "פורים" לשון רבים.

אולם לפי דברי רבינו אודות מרכזיות הגורל של אסתר, אולי החג רומז לשני גורלות: הגורל של המן, וגם אסתר המלכה **שהתרצתה לגורלה** כמלכת פרס ויצאה למלחמה לכתוב גרסה יותר טובה של חייה.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של **שלוחי הרבי ברחבי תבל**

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' **שניאור** ורעייתו **יוכבד** שיחיו **מינסקי**
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

ללמד באיזו רצינות התייחס יוסף לשהותו בכלא. היה ברור אצלו שממתינה לו שליחות חשובה שם ולכן כאשר ראה את שכניו לתא מודאגים, התעניין מיד מה מציק להם והקשיב לכל פרטי החלומות ופתרם בפירוט. ואכן זה הרגע ששינה את חייו מהקצה אל הקצה.
כאשר אדם מבין ששליחות נמצאת **כאן**, במקום בו נמצא כעת, ואינו חולם על חיים של אחרים, זוכה להצלחה שלמעלה מדרך הטבע ושמגלגלת אותו למעמד היהודי החשוב בהיסטוריה.